

ALİYA'NIN YADİGÂRI GÜZEL BOSNA

Ahmet GÜMÜŞTOP

Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İslami İlimler
Fakültesi, e-mail: a.gumustop@gmail.com

Geçen yaz Ağustos ayı içerisinde Balkanlara bir gezi yapmayı planlamıştım. Bunun için bir tur programına dâhil olmayı düşündüm. Başlangıçta her şey planladığımız gibi ilerlerken tur şirketi ile aracı vize şirketi arasında sorunlar yaşanınca tura katılmamız sıkıntıya girdi. Bu durumda önümde iki yol vardı, ya geziyi erteleyecektim ya da bireysel bir gezi planlayacaktım. Ben, yola çıkmak isteyen için yol her zaman açıktır düsturunca, Bismillah deyip hazırlıklara başladım. Vizem olmadığı için karayolu kullanamayacaktım. Bu durumda Bosna'ya direk uçmaya karar verdim.

Uçağımız Saraybosna'ya indiğinde ikinci sularıydı. Pasaport kontrolünde görevli polis memuru Almanya'ya gitme niyetim olup olmadığını sorguladı. Sanırım tek başına sırt çantalı bir turist, polisleri biraz tedirgin ediyor. Memuru, Avrupa'ya kaçış planım olmadığına ikna ettikten sonra ülkeye giriş yapmış oldum. Havaalanından şehir merkezine gitmek için bir otobüse bindim, otobüsten *Başçarşı* yakınlarında indim. Biraz araştırma ile kalacağım pansiyona ulaştım. Kalacak yer olarak farklı kültürlerden insanları, gezginleri tanıyabilmek için pansiyonları tercih ettim. Tabi bu tercihte fiyatlarının daha uygun olması da etkili oldu. Yeri gelmişken belirteyim, seyahate birkaç kişi ile çıkıyorsanız günlük ev kiralamayı da düşünebilirsiniz.

Pansiyona yerleştikten sonra dışarıya çıktım ve yol üstünde gördüğüm *Bekir Baba Camisi*'ne gittim. Yakın tarihte yeniden inşa edilmiş olan cami, haziresi ve avlusunda yer alan kalıntılarla tarihi dokusunu kısmen yaşıyor. Namaz sonrası imamla biraz sohbet edip, bir kaç tavsiye aldım. Bu esnada benimle birlikte imama soru sormak isteyen iki Türk arkadaşla tanıştım. Onlarla birlikte merkeze doğru yürümeye başladık. Yürüyüşümüz esnasında tarihi dokunun ve modern yapıların içi içe geçmiş olduğunu fark ettim. Bu dönem farklılığı cadde

üzerinde sembolik bir sınırla da birbirinden ayrılmış. Saraybosna'nın kalbi olan *Başçarşı* civarında gezerken Bursa Ulu Cami civarında geziyormuş hissine kapılıyoruz. Burada da Osmanlı geleneğinde gördüğümüz merkezde bir cami ve onun etrafına yerleştirilen yapı ve kurumlarla oluşturulan şehir planlaması göze çarpıyor. Burada merkez nokta *Hüsrev Bey Cami ve Külliyesi*. Gazi Hüsrev Bey Saraybosna'ya büyük emek vermiş bir asker ve yönetici. Kendisi de Balkanların ekmeğiyle, suyuyla büyümüş; günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde yer alan Serez doğumlu. Anne tarafından Sultan Beyazıt'ın torunu olan Hüsrev Bey, babasının ölümü üzerine ki, o zaman henüz altı yaşındadır, annesi ile birlikte İstanbul'a gider. Eğitimini sarayda alır, askeri ve idari birçok görevler üstlenir ve 1521 de Bosna Sancakbeyliği görevine atanır. Arada farklı görevler üstlenmekle birlikte vefatına kadar (1541) uzun yıllar Bosna'ya hizmet eden Gazi Hüsrev Bey, Saraybosna'nın bir şehir kimliği kazanmasında büyük rol oynar. Merkezde bir tur attıktan sonra Saraybosna'nın simgelerinden olan *Başçarşı Sebili*'ne uğruyoruz. Üç tarafı dükkânlarla çevrili olan ahşap sebilde fotoğraf çektiğimiz buranın olmazsa olmazı... Sebil faslından sonra çorba içmek için bir yere oturuyoruz. Yöresel lezzetlerden olan Begova çorbası gayet doyurucu ve damak tadımıza uygun. Arkadaşlarla bir süre sohbet ettikten sonra ikinci gün kaldığım yerden gezmeye devam ederim düşüncesiyle pansiyona geçiyorum. Pansiyon'da tanıştığım iki Alman gezginle birlikte yarın için *Mostar* planı yapıyoruz. Mostar yaklaşık yüz otuz kilometre. Ulaşım için otobüs ve tren alternatifleri var. Fakat ben gezginlere tabi oluyorum ve onların usulüne göre hareket ederek araçlara misafir olma yolunu seçiyoruz. Karı-koca iki doktor bizi araçlarına misafir ediyor. Türk olduğumu öğrenen Enver Bey ismimi soruyor. Adımın Ahmet olduğunu öğrenince heyecanla arkaya doğru dönüyor ve "Benim oğlumun adı da Ahmet" diyor. Bunu söylerken gözlerinin içindeki mutluluğu görmek ayrıca keyif veriyor. Güzel bir muhabbet eşliğinde geçen yolculuğumuzun ardından bizi yazlık evlerinde ağırlamak istiyorlar. İlk anda kabul etmek istemesek de ısrarlarına dayanamıyoruz ve yol kenarındaki evlerinin bahçesine geçiyoruz. Ev yapımı Boşnak böreğinin tadına bakmak burada nasip oluyor. Enver Beye ve eşine yürekten teşekkür ettikten sonra Mostar'ı keşfe çıkıyoruz. Unutmadan, Saraybosna Mostar arasında seyahat ederken çok güzel manzaralara şahit olacağınızı da belirtiyim.

Mostar denince ilk akla gelen tabii ki de köprüsü... Köprüye doğru yürüyoruz. Saraybosna da olduğu gibi burada da ciddi bir turist yoğunluğu göze çarpıyor. Mostar köprüsü üzerine söylenen onca sözü, yazılan onca şiiri doğrular nitelikte bütün güzelliğiyle karşımızda duruyor... Üstad Rasim Özdenören bir yazısında Mostar'daki kavisin mimarın sevdiğinin yüzünde gördüğü kavisten mülhem olabileceğini belirtir. Kim bilir belki de öyledir. Nice emekler, nice gayretler sonucu inşa edilmiş bir köprü. Aslında Mostar üç farklı dönemin izlerini taşıyor. Osmanlı yadigârı eski köprü, savaşta Hırvat topçusunun atışıyla yıkılan mahzun köprü ve şimdi karşımızda süzülen, her şeye rağmen barışı ve huzuru simgeleyen yeni köprü. Avusturyalı R. Michael, Mostar'ı seyre dalınca şu cümleler dökülmüştü dilinden "Taş kesilmiş bir hilal. Bütün dünyada bir benzeri yok!" Gerçekten de her haliyle güzel olan Hilalin köprü de hayat buluşunu izlemek de ayrı bir keyif veriyor. Mostar köprüsünü izlemeye doyum olmaz diyerek, şehrin geri kalanını gezmeye koyuluyoruz. Köprü'nün etrafında yer alan hediyelik eşya dükkânları gayet renkli ve canlı. Birlikte köprüye çok yakın olan Osmanlı yadigârı *Karagöz Bey Camisi*'ne gidiyoruz. Cami girişindeki görevli turistlerin ücrete tabii olduğunu söyleyince şaşırıyorum. Tepkimi dile getiriyorum ama nafile, namaz kılacaksan buyur kıl diyor ama arkadaşlarınız ücret ödemedi camiiye giremez. Bu duruma biraz üzülüyorum açıkçası. Oysa camiiye birlikte girebilsek, caminin manevi atmosferini görseler bir iki güzel söz söyleme imkânımız olsa, fena mı olur. Bu duygularla namazımı kılıp camiden ayrılıyorum. Biraz daha dolaştıktan sonra başka bir camiiye uğruyoruz. Bu camide aynı uygulama yok. Camiiye birlikte giriyoruz. İmamla sohbet etme imkânı da buluyoruz. "İsterseniz minareye de çıkabilirsiniz" diyor. Bu teklif çok hoşumuza gidiyor ve minareye çıkarak Mostar'ı yukardan izlemenin keyfini yaşıyoruz. Minareden etrafa bakınca en çok dikkatimizi çeken şey karşımızdaki tepeye dikilmiş olan devasa metal haç oluyor. Bu tepe Mostar köprüsünü bombalayan Hırvat topçusunun bulunduğu tepe ve bu haç Mostar köprüsünün yeniden inşasından sonra Hırvatlar tarafından buraya dikilmiş.

Camiden çıktıktan sonra yol arkadaşlarımdan ayrılıyorum. Onlar Karadağ istikametine devam edecek ben ise tren ile Saraybosna'ya döneceğim. Tren vaktine kadar *Blagay Tekkesi*'ne gidip gelmem mümkün görünmüyor. Bireysel gezilerin olumsuz yanı da bu. Sizi gezdiren özel bir araç olmadığı için planlarınızı toplu

taşıma araçlarının saatlerine göre yapıyorsunuz. Kalan vaktimi değerlendirmek için Mostar'da kısa bir tur atıyorum. Dolaşırken savaş zamanından izler taşıyan bazı binalar dikkatimi çekiyor. Bu yapılar “bu coğrafyada büyük bir savaş yaşandı” dercesine karşımızda duruyor.

Akşam serinliğinde tren yolculuğum başlıyor. Hava karardığı için manzarayı pek izleyemesem de rahat bir yolculuk yaparak tekrar Saraybosna'ya ulaşıyorum. Ertesi gün Saraybosna'daki ilk durağım *Umut Tüneli* oluyor. Savaşın seyrini değiştiren tünel. Tüneli gezerken sesli anlatımları dinleyerek, videoları izleyerek savaş günlerine gidiyorum. Ortaokul çağlarımda Bosna savaşı ile ilgili radyodan dinlediğim yardım çağrıları aklıma düşüyor. Son yüzyılın gördüğü en büyük soykırımlardan biri. İnsanlığın sınıfta kaldığı bir imtihan. Rabbim bir daha böyle bir acıyı kimselere yaşatmasın diyerek ayrılıyorum Tünel'den. Sonraki durağım Bilge Kral Aliya'nın mezarı ve *Kovaçi Şehitliği*. “Vefatımdan sonra beni arkadaşlarıma yanına şehitliğe defnedin” diye vasiyet etmişti büyük komutan. Gezi boyunca Aliya'yı hakkıyla tanımak için hatıratından bölümler okuyorum. Gençlik yılları, mahkumiyeti, sabır ve metanet, özgürlük ve kararlılık ve ülkesi için ortaya koyduğu büyük fedakarlıklar... Aliya dünyaya şöyle haykırıyordu: “ Yemin ediyoruz ki köle olmayacağız!” Gerçekten de yemine sadık kaldı ve ülkesini özgürlüğe taşıdı. Ondan öğreneceğimiz çok şey var. Hayatı boyunca Aliya'nın yanında omuz omuza mücadele eden ve inançları ve vatanları uğruna şehadete yürüyen tüm kahramanlar şehitlikte de bir ve beraberler. Bilge krala ve tüm şehitlere fatihalar okuyarak şehitlikten ayrılıyorum.

Dönüş yolunda şehrin hoşgörüsünün simgesi olan *Saraybosna Katedrali*'nin önünden geçiyorum. Şehirdeki Katoliklerin merkezi olarak kabul edilen yapı, 1889'da Paris'teki Notre Dame Katedrali'nden esinlenerek yapılmış. Zihnimde gezip gördüklerimin değerlendirmesini yaparak günümü tamamlıyorum.

Cuma günü öncelikle I. Dünya savaşının başlamasına sebep olan suikastın gerçekleştiği *Latin Köprüsü*'ne uğruyorum. Avusturya Macaristan prensi Ferdinand ve eşi bu köprüde Sırp suikastçının kurşunlarına hedef oluyor ve bu olay dünya tarihinde dönüm noktası olacak bir savaşı başlatıyordu. Latin Köprüsü'nün çaprazında *Milli Kütüphane* bizi selamlıyor. Yapı, kentin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yönetiminde olduğu 1896 yılında belediye binası olarak kullanılmaya başlanmış. Bosna savaşından önce kütüphane olarak hizmet

veren ülkenin hafızası durumundaki yapı, savaş esnasında açılan top ateşi sonucu tahrip oluyor ve yanıyor. 2014 yılında yeniden ihya edilen yapı zarif mimarisiyle dikkat çekiyor. Saraybosna da Cuma namazı kılmak da nasip oluyor. Cuma namazı için daha önce gitmeye niyetlendiğim *Hünkar Camisi*'ne geçiyorum. Bu cami Osmanlı İmparatorluğu tarafından fetihten sonra yapılan ilk cami. Avlusu ve haziresi ile çok huzurlu bir atmosferi var.

Cuma namazından sonra Bosna'ya özgü Cevapi Köftesinin de tadına bakarak Bosna gezimi tamamlamış oluyorum. Ecdadın izlerini her adımda görebildiğim, yakın tarihte yaşadıkları acıların izlerini farkedebildiğim, kardeşlik duygularımızı gözlerde ve gönüllerde hissedebildiğim Bosna Hersek'e en yakın zamanda tekrar gelebilmek dileğiyle veda ediyorum.

Gazi Hüseyin Bey Camisinin içinden bir görünüş (1 Ağustos 2018)

Mostar Köprüsü ve arka planda Koski Mehmet Paşa Cami (2 Ağustos 2018)

Saraybosna Kovaçi Şehitliği (3 Ağustos 2018)

Saraybosna Umut Tüneli (3 Ağustos 2018)